

ANDREJ ARKO

Alojzu Rebuli v spomin

23. oktobra 2018 nas je nenadoma v 95. letu starosti zapustil veliki slovenski pisatelj, esejist, dramaturg, prevajalec, mislec, klasični filolog, akademik dr. Alojz Rebula. Rodil se je 21. julija 1924 v Šempolaju pri Nabrežini v preprosti družini tržaških zamejskih Slovencev. Ob študiju arheologije in angleščine se je navdušil predvsem nad študijem klasične filologije, iz česar je tudi diplomiral na ljubljanski Filozofski fakulteti leta 1949. Doktorsko disertacijo o slovenskih prevodih Dantejeve *Božanske komedije* je spisal v Rimu in jo leta 1960 tudi ubranil. Vse življenje je poučeval latinščino in grščino na višjih srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom v Trstu, predvsem pa bil ploden literarni ustvarjalec in eden prodornejših slovenskih mislecev. Poleg številnih ostalih objav je pokojni pisatelj Rebula sodeloval tudi pri reviji *Tretji dan* s številnimi avtorskimi članki, dnevniki, intervjuji ... Leta 2010 je prispeval osebno pričevanje za sklop o evharistiji z naslovom: »Na kavi pri Gospodu« (št. 5/6, str. 113–115), kjer je zapisal: »Vidiš, kako se revček zapletam v tvoj *mysterium*, Gospod. Tolažim se z mislijo, da je to pač zate drugačen čas: ne več toliko na zgodovinsko-tehnični ravni kolikor na odrešenjsko-eshatološki. Čas, ko igra bistveno vlogo vera – tista vera, ki ni videla.«

Njegova bera z desetinami knjig, povetčinini romanov, ga postavlja v sam vrh slovenskega leposlovja. Začel je z *Devinskim sholarjem*, ki so mu sledili številni drugi – *V Sibilinem vetru*, *Snegovi Edena*, *Jutri čez Jordan*, *Kačja roža*, *Jutranjice za Slovenijo*, *Nokturno za Primorsko*, *Ob babilonski reki*, *Četverorečje* ... vse do poslednjega dela, *Ob pritoku Jangcejkjanga*, ki je izšlo samo nekaj tednov pred njegovo smrtjo. Pisal je torej do zadnjega, še štiriindevetdesetleten, pravzaprav narekoval, ker mu je že opešal vid. Bistrost njegovega duha pa mu je tudi v takem stanju omogočala,

da je lahko z mislimi zaobsegel in obvladoval kompozicijo obsežnih romanesknih pripovedi z vsemi zapleti, z razmerji med osrednjimi in stranskimi liki, z enotnostjo kraja in časa ... Zadnjih besedil torej ni niti mogel več videti. Že sami naslovi del pa nakazujejo osrednje teme njegovega zanimanja: antična misel, usoda slovenstva, krščanska duhovnost.

Kako je bilo delati z njim? Najprej je bil seveda govor o samem besedilu rokopisa, kako in kaj bi se dalo po potrebi še dopolniti, spremeniti, izpustiti, prerazporediti, preosnovati ... To je lahko potekalo pri njem doma

v Loki pri Zidanem mostu, po telefonu ali, redkeje, kar po elektronski pošti. Vendar kadar je dogovor o nastajajoči knjižni izdaji potekal v živo, se je iz njega praviloma izvila debata o zgodovinskih dejstvih, sodobnih družbenih pojavih in, ne nazadnje, o končnih vprašanjih življenja in sveta. Profesorjeva intelektualna razboritost in briljantna elokvenca je torej nemalokrat zvlekla pogovor proč od njegovega rokopisa v svet duhovnega, neminljivega, kamor so tipala dejansko vsa njegova besedila. Ne da bi se tako hotel umakniti od pravega razloga za srečanje, v drugo smer sem ga zaradi zanimivosti snovi in jasnosti pisateljevih mnenj in komentarjev hote ali nehote s svojimi vprašanji potegnil urednik. Tako je bilo to razkošje razpravljanja po navadi težko prekinjati z dlakocepljenjem o takih »trivialnostih«, kot so na primer odločitev o naslovu knjige, pisava nekaterih imen, pogostnost uporabe deležnikov, izpeljava posameznih zapletov, posegi v zgradbo romana itd.

Seveda je bilo tudi to potrebno, saj sva se zato vendar sestala ali si telefonirala. Profesor (ki med pomenkom ni hotel biti ne književnik ne akademik ne doktor znanosti) je blagohotno sprejemal morebitne pripombe na besedila, a se tudi burno odzval, če je bila kaka opazka brez osnove, navržena zgolj po občutku. Takrat sem urednik ostal spoštljivo majhen pred velikim peresom in mislecm – kakor njegovi dijaki v Trstu, ki jih je skozi desetletja poučeval latinščino in klasično grščino in jim seveda približeval antično kulturo, omiko ter tako nakazoval pravo mero v življenju.

Alojz Rebula, preplavljen z zaukazanim italijanskim jezikom in kulturo v času fašizma, se je iz šempolajskega kraškega narečja dvignil v enega najimenitnejših častilcev slovenske lepe besede in virtuofov sloga, v eno najodličnejših postav slovenske kulture. Vendar je že sam njegov življenjski slog zbujal spoštovanje in občudovanje. Tudi z njim se je vpisal na seznam potnikov v »svet brez trpljenja in smrti«.